

บทคัดย่อ

รหัสโครงการ: RDG5410003

ชื่อโครงการ: อุตสาหกรรมวัฒนธรรมและภาคชนบทจีน : บทเรียนต่อประเทศไทย

ผู้วิจัย: อาจารย์ศิริพร ศรีสินธุ์อุไร และอาจารย์ ดร.บุรินทร์ ศรีสมถวิล

ระยะเวลาดำเนินการ: 15 พฤศจิกายน 2553 – 14 สิงหาคม 2554

“อุตสาหกรรมวัฒนธรรมและภาคชนบทจีน : บทเรียนต่อประเทศไทย” เป็นโครงการวิจัยที่ศึกษาอุตสาหกรรมวัฒนธรรม (Cultural Industries) ในชนบทของประเทศจีน ซึ่งรัฐบาลจีนกำลังให้การสนับสนุนอย่างกว้างขวางและส่งเสริมอย่างสำคัญต่อชนบทจีน อุตสาหกรรมวัฒนธรรมในชนบทจีนสัมพันธ์โดยตรงกับการเปลี่ยนแปลงของชนบท ไม่ว่าจะเป็นการประดิษฐ์และฟื้นฟูศิลปะ ประเพณี ฟื้นฟู การผลิตสินค้าวัฒนธรรม ซึ่งในทางหนึ่งก็ช่วยสร้างงานและรายได้ให้แก่ประชาชนในท้องถิ่นชนบท แต่ในขณะเดียวกันก็นำความเปลี่ยนแปลงทั้งทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมมาสู่สังคมชนบทจีนอย่างมาก

โครงการวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 3 ประการ ได้แก่ (1) ศึกษากระบวนการสร้างและจัดการอุตสาหกรรมวัฒนธรรมในชนบทของประเทศจีน (2) ศึกษาผลกระทบของอุตสาหกรรมวัฒนธรรมที่มีต่อชนบทและภาคการเกษตรของจีน การเปลี่ยนอาชีพของแรงงานภาคการเกษตรเข้าสู่ภาคบริการ และ (3) ศึกษาปรากฏการณ์อุตสาหกรรมวัฒนธรรมในชนบทจีน เพื่อเป็นบทเรียนสำหรับประเทศไทย

ผู้วิจัยใช้วิธีการศึกษาเอกสาร (Documentary Research) เป็นหลัก โดยเน้นที่เอกสารภาษาจีน และเลือกศึกษา 2 กรณีศึกษา คือ โจวจวง หมู่บ้านโบราณกลางน้ำในเขตชู่โจว มณฑลเจียงซู โจวจวงมีประวัติศาสตร์ยาวนานนับพันปี มีความเชื่อมโยงกับวัฒนธรรมของอาณาจักรอู๋โบราณ และยังคงสืบทอดลักษณะหมู่บ้านกลางน้ำอันเป็นเอกลักษณ์ของชนบทแถบเจียงหนาน และเมืองโบราณต้าเหยียนลี่เจียง มณฑลยูนนาน ถิ่นฐานของชนชาตินาซี ลีเจียงมีประวัติศาสตร์ย้อนหลังไปกว่า 800 ปี ย่านเมืองเก่าลี่เจียงมีชื่อเสียงจากวัฒนธรรมตงปา ดนตรีนาซี และทัศนียภาพบ้านเรือนที่เป็นเอกลักษณ์ ลีเจียงได้รับการประกาศจากยูเนสโกให้เป็นมรดกโลกในปี 1997

ผลการศึกษาประกอบด้วยหัวข้อหลักดังนี้ (1) นิยามและการประยุกต์ใช้แนวคิด “อุตสาหกรรมวัฒนธรรม” ในประเทศจีน (2) พัฒนาการของแนวคิดและนโยบายเกี่ยวกับ “อุตสาหกรรมวัฒนธรรม” ในประเทศจีน (3) ภูมิหลังและบริบทของ “โจวจวง” และ “ต้าเหยียนลี่เจียง” (4) กระบวนการอนุรักษ์เมืองโบราณ การพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว และการก่อตัวของอุตสาหกรรมวัฒนธรรมในโจวจวง

และดีเจียง ซึ่งเกี่ยวข้องกับการปรับเปลี่ยนภูมิทัศน์ทางกายภาพ และการสร้างแบรนด์ทางวัฒนธรรม (5) สินค้าวัฒนธรรมประจำถิ่นของโจวจวงและดีเจียง การสร้างความหมายและการจัดการ (7) การเปลี่ยนแปลงของชนบทโจวจวงและดีเจียงหลังการพัฒนาอุตสาหกรรมวัฒนธรรมและการขยายตัวของการท่องเที่ยว (8) บทเรียนการพัฒนาอุตสาหกรรมวัฒนธรรมในชนบทจีน จากประสบการณ์ของโจวจวงและดีเจียง

กล่าวโดยสรุป จากประสบการณ์ของการพัฒนาอุตสาหกรรมวัฒนธรรมในโจวจวงและดีเจียง เงื่อนไขของความสำเร็จ/ล้มเหลวของอุตสาหกรรมวัฒนธรรมในชนบทจีนเกี่ยวข้องกับ (1) บทบาทของภาครัฐและประสิทธิภาพของกลไกรัฐ (2) บริบทของท้องถิ่นและมรดกทางวัฒนธรรม (3) พลังของโลกาภิวัตน์ และบทบาทขององค์การระหว่างประเทศ (4) นวัตกรรมการบริหารจัดการอุตสาหกรรมวัฒนธรรม (5) ปฏิบัติการที่มาจากฐานของการสังสมความรู้และการวิจัย นอกจากนี้ การพัฒนาอุตสาหกรรมวัฒนธรรมในชนบทยังจำเป็นต้องตระหนักถึงผลกระทบทางลบและขีดจำกัดของการพัฒนาอุตสาหกรรมวัฒนธรรมไปพร้อมกันด้วย ในปัจจุบันอุตสาหกรรมวัฒนธรรมได้กลายเป็นทั้งแนวคิดและปรากฏการณ์ทางสังคมวัฒนธรรมที่มีความหลากหลายและมีพลวัตสูงยิ่ง จึงยังจำเป็นต้องมีการศึกษาวิจัยกันต่อไปในอนาคตเพื่อให้เกิดความเข้าใจให้ลึกซึ้งยิ่งขึ้น โดยเฉพาะการลงพื้นที่ศึกษาภาคสนามระยะยาวและการศึกษาวิจัยข้ามวัฒนธรรม